



pracownia badań
i innowacji
społecznych



PRACOWNIA BADAŃ
I INNOWACJI
SPOŁECZNYCH
STOCZNIA

OPIS CIEKAWEGO PRZYKŁADU PARTYCYPACJI

**REWITALIZACJA TORUŃSKIEJ
STARÓWKI: PROJEKT „RESTART”**

MARIA NOWAK

**Opracowanie powstało w ramach programu Laboratorium Partycypacji
Obywatelskiej realizowanego przy wsparciu Fundacji im. Stefana Batorego.**

Organizator: Toruńska Fundacja Stare Miasto i Pracownia Zrównoważonego Rozwoju

Czas trwania: czerwiec 2011 – czerwiec 2012

Co się działo: Toruńska Fundacja Stare Miasto podjęła się realizacji projektu wielopoziomowej (społecznej, kulturalnej, architektonicznej i ekonomicznej) rewitalizacji toruńskiej starówki. Projekt zakładał przeprowadzenie części diagnostycznej, nastawionej na rozpoznanie istniejących problemów, a następnie pracę nad zdiagnozowanymi problemami w 8 zespołach badawczych, złożonych z mieszkańców i ekspertów. Wypracowane przez grupy wnioski zostały upublicznione i zebrane w raporcie końcowym. Projekt zakończył się konferencją i otwartą debatą.

Metoda: W części diagnostycznej: analiza planistyczna i gospodarczo-przestrzenna obszaru, badania przestrzeni (mapowanie przestrzeni pod kątem intensywności jej użytkowania, rozkładu przestrzennego funkcji, sonda uliczna), badanie społeczne (ankieta internetowa, pogłębione wywiady indywidualne i grupowe). W części projektującej: warsztaty w grupach, debaty publiczne z udziałem przedstawicieli władz i organizacji pozarządowych, spotkania grup eksperckich.

Przydatna do: tworzenia programu całościowej rewitalizacji obszaru zabytkowego z udziałem społeczności lokalnej

Kontakt: Paweł Kołacz (koordynator projektu), kontakt@restart.org.pl



Rys. 1 Logo projektu

HISTORIA

Toruńska starówka jest wpisana na listę światowego dziedzictwa UNESCO, a panorama miasta od strony Wisły uznawana jest za jeden z „cudów Polski”. Starówkę odwiedza corocznie ponad milion turystów. Urzędnicy dostrzegają potencjał tej części miasta, inwestując w nią ogromne środki – jednak ich przeznaczenie skupione jest na architektonicznych interwencjach chroniących najcenniejsze zabytki. Brak jej jednak zintegrowanego charakteru i usystematyzowanej myśli mogącej uzdrowić społeczno-gospodarcze życie dzielnicy. Pieniądze są bowiem inwestowane nierównomiernie, przez co jedne części Starego Miasta mogą kwitnąć, inne są coraz bardziej zaniedbane. Przede wszystkim, brak też włączania mieszkańców w proces rewitalizacji przestrzeni, co powoduje, że ich potrzeby związane z tym miejscem są często pomijane. Tymczasem, jak wynika z raportu Toruńskiej Fundacji Stare Miasto (TFSM), na Starym Mieście upada lokalny biznes, przestrzeń ubożeje, postępuje degradacja społeczna, pogarszają się warunki życia, a mieszkańcy dziedziczą biedę¹. Równocześnie, jako że dla torunian Stare Miasto nadal stanowi serce miasta (na przestrzeni wieków nie wytworzyła się inna część miasta mogąca przejąć miano centralnej), nadal skupia ono i gromadzi mieszkańców: zarówno w celach rekreacyjnych, jak i służbowych czy edukacyjnych. Jest też atrakcyjną przestrzenią dla przedsiębiorców, których liczba z roku na rok się powiększa. Co więcej, ze wzrostem funkcji usługowej, zmniejsza się funkcja mieszkaniowa Starego Miasta: mieszkańcy się wyprowadzają, a wśród tych, którzy zostają, zauważalny jest wzrost patologii i uzależnienia od pomocy społecznej (korzysta z niej blisko 25% mieszkańców)². Stan budynków mieszkalnych bardzo odbiega od standardów – wiele z nich jest zaniedbanych, brakuje instalacji sanitarnych. Jest też znacząca ilość niszczących pustostanów. Również dla innych użytkowników niż mieszkańcy badana przestrzeń jest nieprzyjazna: spacerowiczom brakuje miejsc, gdzie można odpocząć, np. ławek lub skwerów. Przedsiębiorcy mają ograniczoną możliwość poruszania się po starówce, co jest problematyczne dla każdego zabytkowego obszaru, jednak brakuje także miejsc parkingowych. Rodzicom z dziećmi – miejsc, gdzie mogliby pójść ze swoimi pociechami. Mieszkańcy, co już zostało wspomniane, mają niski standard życia, są też narażeni na hałas i brud. Wszyscy dostrzegają nierównomierny rozkład poszczególnych typów lokali usługowych – z

¹ <http://restart.org.pl/foto/pliki/RESTART%20raport%20ko%C5%84cowy.pdf>, s. 6

² <http://restart.org.pl/foto/pliki/RESTART%20raport%20ko%C5%84cowy.pdf>, s. 42

dużą przewagą banków (z zaburzającymi przestrzeń wizualną reklamami i szyldami). Zaczął ujawniać się głębokie przekonanie o niedostosowaniu tego miejsca do współczesnych warunków gospodarczych, demograficznych i kulturowych. Równocześnie jednak, co zostało silnie zaznaczone w raporcie, wszyscy dostrzegali atuty i piękno toruńskiej starówki – jej niepowtarzalny klimat i architektoniczną jednorodność³.



Fot. 1 Dwa oblicza Torunia⁴

W związku z powyższym, wychodząc z założenia, że „miejsce tworzą ludzie”, powołano do życia projekt RESTART. Miał on na celu stworzenie pola dialogu między władzami a mieszkańcami i użytkownikami przestrzeni toruńskiej starówki, a także rozpoznanie problemów i odnalezienie rozwiązań akceptowalnych przez stronę społeczną. Projekt RESTART zainicjowała i zrealizowała Toruńska Fundacja Stare Miasto (TFSM), we współpracy z Pracownią Zrównoważonego Rozwoju (PZR), która opracowała „metodologię projektu” i przeprowadziła badania. Partnerem projektu była jednostka organizacyjna Urzędu Miasta Toruń - Biuro Toruńskiego Centrum Miasta. Efektem przedsięwzięcia miała być rewitalizacja społeczna i przestrzenna toruńskiej starówki, zgodna z oczekiwaniami wypracowanymi na bazie dialogu społecznego.

PRZEBIEG

Projekt rozpoczął się w czerwcu 2011 roku. Obszerne, zaplanowane na rok badanie podzielono na dwie części. Pierwsza (diagnostyczna) miała na celu usystematyzowanie wiedzy na temat Starego Miasta: widzianego oczami jego mieszkańców, ekspertów i urzędników. Zastosowano elementy obserwacji uczestniczącej i mapowania przestrzeni, a także analizę danych zastanych. Następnie, w części projektującej przystąpiono do analizy odkrytych problemów, dzielenia ich w działy tematyczne, wspólnego opracowywania i poszukiwania rozwiązań.

³ <http://restart.org.pl/foto/pliki/RESTART%20raport%20ko%C5%84cowy.pdf>, s. 32

⁴ http://pl.wikivoyage.org/wiki/Plik:Toru%C5%84_-_Old_Town_by_night_01.jpg oraz http://torun.gazeta.pl/torun/1,35575,13699561,Bezplatne_ekspozycje_na_Starowce_jednak_platne_LIST.html (fot. Mikołaj Kuras / Agencja Gazeta)

W sierpniu odbyła się konferencja prasowa, która wzbudziła duże zainteresowanie mediów. Organizatorzy zadbali o stworzenie identyfikacji graficznej projektu i chwytliwą nazwę, łatwą do zapamiętania i rozpoznania. Przygotowano też przed rozpoczęciem działań bazę ogólnopolskich i toruńskich redakcji medialnych, do których w trakcie projektu (co 1-2 tygodnie) wysyłano ciekawe materiały nt. przebiegu projektu. Paweł Kołacz z Pracowni Zrównoważonego Rozwoju zaznacza, że bardzo istotne było zaangażowanie mediów, które osiągnięto m.in. dzięki wysyłanym regularnie informacjom prasowym, a także poprzez planowanie specjalnych spotkań z dziennikarzami: *„Tego wcześniej nie było w innych projektach konsultacyjnych”*⁵. Organizowano na przykład trwające kilka godzin spotkania z ekspertami, mające formę miniseminariów, podczas których grupa dziennikarzy mogła dopytywać o szczegóły projektu. Dzięki temu organizatorzy mogli liczyć na medialny rozgłos wokół badań – łącznie pojawiło się ponad 100 informacji w mediach, a hasło „RESTART” było rozpoznawalne społecznie. Polityka informacyjna zakładała też rozwieszenie plakatów na obszarze badania. Wszelkie ważne informacje były także przekazywane poprzez stronę projektu i *funpage* na Facebook’u.

CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA PROJEKTU

Tę część rozpoczęło **mapowanie przestrzeni pod kątem rozkładu przestrzennego funkcji** (lipiec – sierpień 2011). Celem badania było określenie funkcji poszczególnych ulic i obszarów Starego Miasta. Badano osobno każdą z ulic, wykorzystując metodę badawczą, jaką jest „obserwacja z natury” ulicy i użytkowników. Na każdej z ulic badanie wykonywano wielokrotnie o różnych porach i w różnych dniach tygodnia. Na przygotowanym formularzu odnotowywano istniejącą infrastrukturę, organizację przestrzeni, ślady, jakie pozostawiają po sobie użytkownicy oraz zaobserwowane zachowania użytkowników, – kim są, co robią, co sprawia, że przychodzą, w jakich porach. Odnotowywano poszczególne funkcje starówki, zapewnione przez: sklepy, gastronomię, kawiarnie i puby, parkowanie, kulturę, czas wolny, miejsca do siedzenia. Głównym wnioskiem z obserwacji był fakt, że brakuje na Starym Mieście miejsc, gdzie można usiąść, nie musząc za to płacić – a to zniechęca ludzi do dłuższego spędzania czasu na obszarze Starego Miasta. Miesiąc później rozpoczęło się **mapowanie przestrzeni pod kątem intensywności obecności** (sierpień - wrzesień 2011): pracownicy projektu przeprowadzili ponad 700 spacerów badawczych, podczas których określali ilość osób na ulicach (w skali od 1 do 6). Spacery przeprowadzano o trzech porach dnia we wszystkich dniach tygodnia. Określono w ten sposób średnie natężenia ruchu w poszczególne dni oraz ustalono średnią tygodniową. Wyniki ukazały, że niewiele jest miejsc sprzyjających spacerom i zachęcających do zatrzymania się w przestrzeni. Ustalono także najczęściej odwiedzane miejsca – to te, gdzie znajdują się sklepy, puby i restauracje oraz fontanna z miejscami do siedzenia.

⁵ Rozmowa przeprowadzona przez autorkę opracowania z Pawłem Kołaczem w lipcu 2013.

Równocześnie rozpoczęto długotrwałe badania społeczne podzielone na część ilościową i jakościową. **Badania ilościowe** w formie ankiety internetowej (lipiec - listopad 2011) poprzedziła kampania informacyjna za pomocą plakatów. Ankieta znajdowała się na stronie internetowej projektu (www.restart.org.pl). Ankietę internetową wypełniło 277 osób (co ciekawe, 77% stanowiły osoby z wyższym wykształceniem). Wypełniały ją nie tylko osoby mieszkające w badanym obszarze, co wskazuje jak ważny był dla torunian jej temat. Wyniki wskazały na różne funkcje obszaru – zarówno rekreacyjne, jak i związane z pracą, nauką czy załatwianiem spraw formalnych. Mieszkańcy czują się odpowiedzialni za losy starówki i prawie 80% z nich chciałoby zmian w jej przestrzeni, choć czują, że nie mają na nie wpływu. Ich propozycje zmian były zgodne z wynikami prowadzonej w tym samym czasie **ulicznej sondy** (za którą odpowiadał zespół socjologów z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika). Celem przeprowadzonego sondażu było wstępne określenie przyczyn odwiedzania Starego Miasta, tego, co najbardziej przeszkadza użytkownikom na jego obszarze, a także zebranie pomysłów, co zmienić, aby mieszkańcy miasta i pozostali odwiedzający chętniej tam przebywali. Sondaż miał również zapoznać użytkowników Starego Miasta z realizowanym projektem i zachęcić do wypowiadania się o wspólnej przestrzeni. Wypowiedziało się w nim 341 osób przebywających w momencie badania na starówce. Liczba przeprowadzonych wywiadów na poszczególnych ulicach była proporcjonalna do liczby użytkowników danej ulicy. Sonda wykazała, że mieszkańcy za główną funkcję Starego Miasta uznają funkcję usługowo-rekreacyjną. Jest to więc miejsce spotkań i spędzania wolnego czasu, imprez oraz po prostu miejsce zamieszkania. Problemy to głównie brak infrastruktury udogadniającej transport: mało parkingów, dużo samochodów, niewygodny do przemieszczania się bruk. Ale problemem są także użytkownicy: osoby zaczepiające (np. rozdające ulotki), pijacy, a także ogólny hałas i zaniedbanie przestrzeni. Jako remedium, uczestnicy sondy wskazali głównie powiększenie katalogu imprez kulturalnych i stworzenie przyjaznego miejsca do spędzania czasu: bezpiecznego, z przestrzenią do odpoczynku, ławkami, miejscami dla dzieci i wyremontowanymi kamienicami.

W trakcie trwania powyższych badań przeprowadzono także **badania jakościowe** (za które także odpowiadał zespół socjologów z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika) w formie pogłębionych wywiadów indywidualnych (sierpień – wrzesień 2011). Próba została wybrana w sposób celowy (na podstawie przygotowanej wcześniej przez partnerów projektu bazy danych). Organizatorom zależało na wyłapaniu opinii na temat Starego Miasta osób w różny sposób z nim związanych: zarówno mieszkańców, przedsiębiorców, jak i lokalnych władz. Celem badań było ustalenie podstawowych kategorii opisu przestrzeni miejskiej uznanych za istotne przez jej mieszkańców i użytkowników. Przeprowadzono 35 wywiadów. Jako najważniejszą kwestię, badani wskazywali zjawisko patologii społecznej na Starym Mieście: żebraków, pijaków, złodziei. Ich obecność odbiera poczucie bezpieczeństwa i komfortu spędzania czasu na starówce. Pozostałe wyniki okazały się zgodne z ankietami internetowymi i sondą: potrzeba więcej miejsc i inicjatyw

kulturalnych, społecznych, ożywiających wyludniającą się starówkę; konieczne jest też zadbanie o wygląd przestrzeni i jej bezpieczeństwo. Zauważane niedogodności rekompensuje jednak urok miejsca, niepowtarzalny klimat, spójność architektoniczna i jego zabytkowość.

Na zakończenie części diagnostycznej nastąpiło **badanie danych zastanych, czyli *desk research*** (październik – listopad 2011). Przy pozyskiwaniu danych wykorzystano jedynie ogólnodostępne źródła dotyczące sytuacji na badanym obszarze. Ta część miała na celu uzyskanie pełniejszej informacji dotyczącej tematów związanych ze sferą społeczną, ekonomiczną i transportową obszaru Starego Miasta. W listopadzie 2011 roku odbyła się także **analiza planistyczna i gospodarczo-przestrzenna obszaru**. Do jej wykonania zaproszono zewnętrznego eksperta, będącego autorytetem w dziedzinie rewitalizacji. Analiza polegała na dokonaniu inwentaryzacji 632 budynków (90% staromiejskiej zabudowy). Inwentaryzacja była dokonana z zewnątrz, bez wchodzenia do pomieszczeń, miała zatem pobieżny charakter. Celem tej części było stworzenie struktury funkcjonalnej budynków Starego Miasta, a jej wynikiem było stworzenie postulowanej mapy miejsc i punktów, w które warto by zainwestować, aby ożywić funkcjonalnie przestrzeń staromiejską.

CZĘŚĆ PROJEKTUJĄCA PROJEKTU

Po zakończeniu diagnozy obecnej sytuacji autorzy projektu zaplanowali część warsztatową (projektującą), mającą na celu wypracowanie konkretnych rozwiązań mogących poprawić jakość życia i funkcjonowania w badanym obszarze. Przed warsztatami, 14 grudnia 2011 roku odbyła się otwarta debata publiczna, na której rozważano problemy starówki wypunktowane we wcześniejszych etapach projektu. W debacie brali udział mieszkańcy oraz przedstawiciele Biura Toruńskiego Centrum Miasta – razem około 120 osób. Jej celem było wyłonienie 8 grup problemowych, które miały się zająć wybranymi tematami związanymi ze starówką (takimi jak: jakość życia, kultura, wizja i wizerunek, dostępność i komunikacja, turyści) – mieszkańcy sami zgłaszali się do wybranej przez siebie grupy. Łącznie, do grup zapisało się 140 osób, zarówno mieszkańcy, jak i urzędnicy oraz przedsiębiorcy. W każdej **grupie tematycznej** pracowało od 10 do 14 osób. Pomiędzy końcem stycznia a kwietniem 2012 roku każda z grup spotkała się od 4 do 6 razy. Do każdej grupy został przydzielony moderator i *coach* – zasadą było, że byli to członkowie obu organizacji koordynujących projekt: po jednym z TFSM i PZR. Do grup dołączyli także pracownicy Biura Toruńskiego Centrum Miasta i dziennikarze (zobowiązani do nieprzedstawiania treści raportów przed zakończeniem działania grup tematycznych). Zadaniem każdej z grup było określenie interesariuszy poszczególnych tematów, diagnoza ich potrzeb i ocena obecnego poziomu ich zaspokojenia (w skali od 1 – bardzo źle do 6 – doskonale spełnione). Efektem było stworzenie obszernych raportów każdej z grup, zawierających ciekawe wnioski i propozycje rozwiązania problemów. Średnie oceny spełniania potrzeb interesariuszy dla każdej z grup nigdy nie przekraczały 3, można więc dostrzec, że istnieje duży problem z

dostosowaniem Starego Miasta do potrzeb poszczególnych grup interesariuszy (w tym np. osób starszych, przedsiębiorców, dzieci, kierowców itd.). Raporty grup tematycznych były bardzo obszerne, a jednocześnie w wielu wnioskach pokrywały się. Aby uspoźnić i uschematyzować wnioski, powołano **Grupe Rekomendacyjną**, do której należeli: po jednej osobie z każdej grupy tematycznej, przedstawiciele projektu RESTART i dwaj eksperci zewnętrzni, pracownicy Urzędu Miasta i podległych mu jednostek administracyjnych oraz dwóch zastępców prezydenta Miasta Torunia. Na początku dokonano analizy SWOT zebranych tematów, analizując stopień ich ważności i ich zmienność w czasie (tzn. czy będą to czynniki w czasie rosnące w siłę czy słabnące). Wśród mocnych stron (mogących poprawić działalność Starego Miasta) były: dobre zarządzanie miejskie, działania biznesowe, korzystne zjawiska społeczne (np. inicjatywy oddolne), inwestycje w infrastrukturę komunikacyjną. Słabe zaś, to problemy infrastrukturalne, problemy natury społecznej (patologia społeczna, odpływ mieszkańców, ich bierność) i brak sprzyjającego klimatu dla biznesu. Wnioskiem ogólnym jest stwierdzenie: *słabe strony Torunia mają taki charakter, że w istotny sposób zagrażają możliwości korzystania z unikalnych szans*. Wnioski z projektu zostały przedstawione w podziale na sześć grup rekomendacji (rozwiązania generalne – stanowiące rekomendację nadrzędną, a poza nimi: wyzwania społeczne, biznes, przestrzeń publiczna, Stare Miasto a turystyka, straż miejska na Starym Mieście).

Konferencja podsumowująca projekt RESTART odbyła się 30 maja 2012 roku w Hotelu Bulwar w Toruniu. Honorowy patronat nad konferencją objął Minister Administracji i Cyfryzacji Michał Boni, wicemarszałek Senatu RP senator Jan Wyrowiński i Prezydent Miasta Torunia Michał Zaleski. Współorganizatorem konferencji został Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego Piotr Całbecki. Podczas konferencji przedstawiono zarówno wyniki projektu, jak i zastosowaną w nim metodykę. Spotkanie zgromadziło 84 osoby (wliczając zaproszonych gości). Tego samego dnia odbyła się debata publiczna z mieszkańcami mająca na celu zapoznanie mieszkańców z wynikami ponad rocznej pracy nad projektem oraz dająca im szansę wypowiedzenia się. W debacie wziął udział osobiście Prezydent Miasta Torunia Michał Zaleski. Cały raport, jak również ujęte w sześciu punktach rekomendacje⁶ zostały przekazane władzom miasta i trafiły do Biura Toruńskiego Centrum Miasta.

FINANSOWANIE

Projekt został dofinansowany przez Fundację im. Stefana Batorego w ramach programu „Demokracja w Działaniu”. Celem programu jest zwiększenie udziału obywateli i organizacji pozarządowych w życiu publicznym oraz upowszechnianie postaw obywatelskiej odpowiedzialności za jakość polskiej demokracji.

⁶ <http://restart.org.pl/foto/pliki/Rekomendacje%20Restartu%20dla%20Starego%20Miasta.pdf>

WSPÓŁPRACA

Projekt został zrealizowany przez Toruńską Fundację Stare Miasto we współpracy z Pracownią Zrównoważonego Rozwoju (której powierzone zostało opracowanie metodologii projektu i przeprowadzenie badań). Obie organizacje współpracowały ściśle na wszystkich etapach realizacji projektu. Partnerem projektu z ramienia administracji samorządowej było Biuro Toruńskiego Centrum Miasta – jednostka organizacyjna Urzędu Miasta Torunia.

EFEKTY

Powstały w lipcu 2012 roku raport z projektu obszernie opisywał ponad roczną pracę nad rewitalizacją toruńskiej starówki. Raport powstały na bazie wniosków z projektu stanowi poważny dokument wskazujący interesariuszy i beneficjentów obszaru Starego Miasta, a jednocześnie nakreśla ich problemy oraz możliwości poprawy ich sytuacji. Wygrało podejście stawiające obywateli jako źródła odniesienia. Rezultatem projektu miał być spójny i akceptowany społecznie program rewitalizacji Starego Miasta uwzględniający potrzeby jego użytkowników i przygotowany w taki sposób aby był przydatny także dla innych samorządów, borykających się z problemami obszarów zabytkowych. Jego efekt jest może za mało wyrazisty, choć produkty bardzo istotne, na co wskazują recenzenci Raportu: „(...) w mojej opinii Raport RESTART to tylko (i aż) szczegółowa relacja: dokumentacja projektu - dla mnie - bardzo interesującego. Bynajmniej nie dla jego produktu końcowego (uważam, że dyskusyjna jest kwalifikacja przedstawionego ciągu działań jako „metodyki”), a głównie z uwagi na treść udokumentowanych i różnorodnych opinii, przebieg zdarzeń oraz społeczne zaangażowanie w przedsięwzięcie najistotniejsze: debatę o mieście - co wobec niedostatku publicznego dialogu o mieście i dla miasta – jest wartością nie do przecenienia”⁷.

Mimo niedociągnięć związanych z przekazem celów, raport końcowy pozostawia czytelników z jasno sprecyzowanymi rekomendacjami⁸. Wynikiem raportu była propozycja gruntownej i wielopoziomowej rewitalizacji, co wymagało ogromnych nakładów finansowych, a także zaangażowania społecznego. Szanse na uzyskanie wsparcia władz miasta dla tak poważnej inwestycji były małe. Jednak udało się uzyskać choć częściowy sukces. W kwietniu 2013 roku ukazał się „Program działań społeczno-gospodarczych dla zespołu staromiejskiego w Toruniu”⁹. Program jest efektem pracy zespołu ds. opracowania założeń i kierunków zmian, sposobów ich wdrażania oraz koordynacji działań w tym zakresie, zmierzających do kompleksowego, sukcesywnego rozwoju zespołu staromiejskiego; jest kontynuacją i uzupełnieniem działań

⁷ Recenzja raportu z projektu RESTART udostępniona autorom opisu przez jego organizatorów.

⁸ <http://restart.org.pl/foto/pliki/Rekomendacje%20Restartu%20dla%20Starego%20Miasta.pdf>

⁹ Dokument dostępny pod adresem:

http://www.torun.pl/sites/default/files/pictures/program_starowka_17.04.2013.pdf

podejmowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Torunia na lata 2007-2015. W raporcie znalazło się 50 zadań dotyczących spraw społecznych, gospodarczych, porządku i bezpieczeństwa oraz ładu przestrzennego, z czego połowa okazała się zbieżna z rekomendacjami zawartymi w raporcie projektu RESTART¹⁰. Program przede wszystkim zwraca uwagę na położenie nacisku, podobnie jak w projekcie RESTART, na obywateli i poprawę ich sytuacji jako główną metodę rewitalizacji przestrzeni.

PODSUMOWANIE

Projekt RESTART był ogromnym przedsięwzięciem ukazującym wielopoziomową analizę toruńskiej starówki. Zaangażował ponad setkę mieszkańców Torunia, urzędników, przedsiębiorców. Na spotkania i debaty podsumowujące przychodziły dziesiątki osób. Temat ewidentnie był dla obywateli bardzo ważny, a przyjęte metody okazały się skuteczne, by zaangażować obywateli i zachęcać do zabierania głosu.

RESTART może służyć jako przykład ciekawego rozwiązania kwestii wielopoziomowej rewitalizacji dużego obszaru zabytkowego. Dostarcza metod na przeprowadzenie analiz społecznych, gospodarczych, ekonomicznych, a wnioski z nich płynące umiejętnie wplata w przeprowadzony w następnym etapie dialog z mieszkańcami. Ostatecznym efektem jest stworzenie strukturalnego i zintegrowanego systemu rewitalizacji Starego Miasta. Fakt, że raport końcowy z projektu obejmuje wiele różnych wątków, może ułatwiać pracę i odnoszenie się do poszczególnych, pojedynczych zagadnień związanych z obszarem toruńskiej starówki.

RESTART rozpoczął szeroką debatę o toruńskim Starym Mieście, jego funkcjach i znaczeniu dla torunian. Kluczowe było zaangażowanie jak największej liczby mieszkańców i użytkowników toruńskiej starówki. Dzięki projektowi został rozbudzony społeczny kapitał – zaangażował on bardzo wiele osób, a dodatkowa uwaga mediów może sprzyjać dalszemu nagłaśnianiu tematu starówki, czego doskonałym przykładem jest powstały w kwietniu 2013 roku „Program działań społeczno-gospodarczych dla zespołu staromiejskiego w Toruniu”. *„Jest to początek drogi. Zespół nie zakończył działalności na stworzeniu tego dokumentu. Pracuje nadal nad tym, by starówka się rozwijała, by była szczególnym miejscem, do którego chce się wracać”* – mówił Prezydent Torunia Michał Zaleski podczas konferencji prasowej 17 kwietnia 2013 r.¹¹

LINKI

¹⁰ <http://www.torun.pl/pl/razem-dla-starowki>

¹¹ Ibidem

Raport końcowy projektu:

www.restart.org.pl/foto/pliki/RESTART%20raport%20ko%C5%84cowy.pdf

Strona projektu, zawierająca materiały i raporty cząstkowe: www.restart.org.pl